מסע אל הקלפי – דף עבודה

חטיבת ביניים (ז׳–ט׳)

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

ברוכים הבאים למשלחת! אתם צוות של חוקרים צעירים שיוצא למסע ב״ארץ הבחירות״. בסוף השביל מחכה שער הקלפי, נעול במנעול של 7 ספרות. בכל תחנה תקראו טקסט קצר, תענו על שאלות ותפתרו חידה – והתחנה תיתן לכם ספרה אחת. אפשר לשחק לבד, בזוגות או בקבוצות. בהצלחה!

משימה 1: 120 מושבים

תחנה ראשונה: הכנסת. לפני שממשיכים, צריך להבין מה בוחרים בבחירות – ולמה סופרים ״מנדטים״.

טקסט: מה בוחרים בבחירות לכנסת?

(1) הכנסת היא בית המחוקקים של מדינת ישראל. יושבים בה 120 חברי כנסת, שנבחרים בבחירות. תקופת הכהונה של הכנסת היא ארבע שנים, אלא אם הבחירות מוקדמות.

(2) בבחירות לכנסת הבוחרים אינם בוחרים אדם אחד, אלא רשימת מועמדים – מפלגה, או כמה מפלגות שהתאחדו לרשימה אחת. כל רשימה מקבלת מושבים בכנסת לפי מספר הקולות שקיבלה. כל מושב כזה נקרא מנדט.

(3) המילה ״מנדט״ באה מלטינית, ופירושה המקורי קשור למסירת תפקיד או לייפוי כוח. חבר הכנסת מקבל מהבוחרים הרשאה לייצג אותם ולפעול בשמם. לכן אומרים שחבר הכנסת הוא נציג הציבור.

(4) גם בתוך הכנסת נשמר הקשר לרשימות: כל רשימה שנבחרה הופכת בדרך כלל לסיעה. חברי הכנסת דנים בהצעות חוק, עובדים בוועדות ומצביעים במליאה. כדי שהצעת חוק תהפוך לחוק, היא צריכה לעבור שלוש קריאות במליאה. כך ההרשאה שקיבלו מהבוחרים הופכת לעבודה יומיומית: לשאול, להציע, לבקר ולהחליט.

מילון: בית המחוקקים – הגוף שמחוקק את החוקים • תקופת כהונה – הזמן שבו ממלאים תפקיד • ייפוי כוח – רשות לפעול בשם מישהו

1. מידע גלוי (פסקה 1): כמה חברי כנסת יש בכנסת?

- □ 61
- □ 100
- □ 120
- □ 150

2. מידע משתמע (פסקה 2): למה בפתק ההצבעה לא כותבים שם של מועמד אחד?

- □ כי בוחרים ברשימת מועמדים, ולא באדם יחיד
- □ כי אסור לדעת מי המועמדים
- □ כי חברי הכנסת נבחרים בהגרלה

3. לשון: מה פירוש המילה מנדט בטקסט?

- □ מושב בכנסת – הרשאה מהבוחרים לייצג אותם
- □ סוג של פתק הצבעה
- □ שם של חוק

4. החידה – פענחו את הצופן לפי המפתח (מספר אות). המילה היא המושג המרכזי בתחנה.

מפתח: 1=א 2=ב 3=ג 4=ד 5=ה 6=ו 7=ז 8=ח 9=ט 10=י 11=כ 12=ל 13=מ 14=נ 15=ס 16=ע 17=פ 18=צ 19=ק 20=ר 21=ש 22=ת

הצופן: 13 - 14 - 4 - 9

תשובה: _____

משימה 2: אחוז החסימה

מחסום בשבילי! כדי להמשיך צריך להבין מי עובר את אחוז החסימה – ולחשב קצת.

טקסט: המחסום של 3.25%

(1) כדי שרשימה תיכנס לכנסת, היא צריכה לעבור את אחוז החסימה. כיום אחוז החסימה בבחירות לכנסת הוא 3.25% מן הקולות הכשרים. רשימה שקיבלה פחות מזה אינה מקבלת אף מנדט.

(2) קול כשר הוא פתק תקין שנספר. פתק פסול, שאינו עומד בכללים, אינו נספר ואינו נכלל בחישוב.

(3) למה צריך אחוז חסימה? התומכים אומרים שהוא מונע פיצול של הכנסת לרשימות קטנות רבות, ומקל על קבלת החלטות. המבקרים אומרים שהוא פוגע בקבוצות קטנות, וקולות של בוחרים "הולכים לאיבוד". זו שאלה שיש בה כמה עמדות.

(4) איך מחשבים? נניח שבבחירות דמיוניות היו 500,000 קולות כשרים: 3.25% מהם הם 16,250 קולות. רשימה שקיבלה מספר כזה של קולות או יותר עוברת את אחוז החסימה, ורשימה שקיבלה פחות – לא. לאורך השנים אחוז החסימה בישראל הועלה כמה פעמים, ובשנת 2014 נקבע על 3.25%.

מילון: פיצול – חלוקה לחלקים רבים • פסול – לא תקין, לא נחשב

1. מידע גלוי: מהו אחוז החסימה כיום?

□ 1%

□ 2%

□ 3.25%

□ 5%

2. חישוב – בבחירות דמיוניות נספרו 1,000,000 קולות כשרים. כמה קולות לפחות צריכה רשימה כדי לעבור את אחוז החסימה?

תשובה: _____

3. באותן בחירות דמיוניות – אילו רשימות עברו את אחוז החסימה (32,500)? (סמנו את כל התשובות הנכונות)

□ רשימת הים – 45,000

□ רשימת ההר – 31,000

□ רשימת המדבר – 33,000

□ רשימת העמק – 12,000

4. פרשנות (פסקה 3): מה הטענה של מבקרי אחוז החסימה?

□ שקבוצות קטנות עלולות להישאר בלי ייצוג בכנסת

□ שאחוז החסימה גורם לפיצול הכנסת

□ שאין צורך לספור קולות כשרים

5. השלימו מתוך מחסן המילים:

מחסן מילים: פסול | כשרים | עברה

• רשימה ש_____ את אחוז החסימה נכנסת לכנסת.

• פתק _____ אינו נספר.

• אחוז החסימה מחושב מן הקולות ה_____.

משימה 3: 61: קואליציה ואופוזיציה

הגענו לגשר של 61 קורות. כדי לחצות, צריך להרכיב קואליציה – יחד!

טקסט: למה דווקא 61?

(1) בכנסת יש 120 מושבים, ולכן רוב של חברי הכנסת הוא 61 לפחות. בדרך כלל אף רשימה אינה מקבלת לבדה 61 מנדטים, ולכן כמה סיעות מתחברות יחד.

(2) הסיעות שתומכות בממשלה נקראות הקואליציה. הסיעות שאינן חלק מהקואליציה נקראות האופוזיציה. לאופוזיציה תפקיד חשוב: היא מבקרת את הממשלה, שואלת שאלות ומציעה דרכים אחרות.

(3) קואליציה של 61 חברי כנסת לפחות נותנת לממשלה רוב בכנסת, וכך קל לה יותר להעביר חוקים. אופוזיציה פעילה עוזרת לשמור שהשלטון יפעל בזהירות ובשקיפות. בדמוקרטיה צריך את שתיהן.

(4) קואליציה נבנית במשא ומתן: הסיעות מסכמות ביניהן על עקרונות משותפים ועל חלוקת תפקידים, ולעיתים כל צד מוותר על חלק מרצונותיו. כדאי לזכור שגם רשימה גדולה צריכה שותפים, וגם רשימה קטנה יכולה להיות חשובה מאוד – אם בלעדיה אין 61. התפקידים גם מתחלפים: סיעה שישבה באופוזיציה עשויה להצטרף לקואליציה אחרי בחירות אחרות, ולהפך.

מילון: סיעה – קבוצת חברי הכנסת של רשימה אחת • שקיפות – פעולה גלויה, שאפשר לבדוק

1. מידע גלוי: כמה חברי כנסת הם רוב בכנסת?

- □ 50
- □ 60
- □ 61
- □ 100

2. התאימו מושג להסבר: – מתחו קו או כתבו את האות המתאימה.

מושג	___	הסבר
קואליציה		א. הסיעות שתומכות בממשלה
אופוזיציה		ב. הסיעות שאינן בקואליציה ומבקרות את הממשלה
סיעה		ג. 61 מתוך 120
רוב בכנסת		ד. קבוצת חברי הכנסת של רשימה אחת

3. תוצאות בחירות דמיוניות. ראש רשימת הכתומים קיבל את התפקיד להרכיב ממשלה. בחרו רשימות כדי להגיע ל-61 לפחות (הכתומים חייבים להיות בפנים).

רשימה	מושבים	בקואליציה?
הכתומים	32	
הסגולים	24	
הירוקים	17	
הכחולים	14	
הצהובים	12	
האדומים	11	
הוורודים	10	

יצרה: רוית ראש בן ישי

סך הכול בקואליציה: _____ באופוזיציה: _____

4. הערכה (פסקה 2–3): למה האופוזיציה חשובה בדמוקרטיה?

□ היא מבקרת את הממשלה ומציעה דרכים אחרות

□ היא מחליטה לבד על כל החוקים

□ אין לה תפקיד עד הבחירות הבאות

משימה 4: הרכבת ממשלה

מגדל השעון של המסע! כאן לומדים מה קורה אחרי הבחירות – ובכמה ימים.

טקסט: מהבחירות ועד הממשלה

(1) אחרי הבחירות נשיא המדינה מתייעץ עם נציגי הסיעות שנבחרו לכנסת. לאחר ההתייעצות הוא מטיל על אחד מחברי הכנסת, שהסכים לכך, את התפקיד להרכיב ממשלה.

(2) לחבר הכנסת שקיבל את התפקיד יש 28 ימים להרכיב ממשלה. הנשיא רשאי להאריך את הזמן, אבל ההארכות יחד לא יעלו על 14 ימים.

(3) כשהממשלה מוכנה, היא מתייצבת לפני הכנסת ומבקשת את אמונה. הממשלה מתחילה לכהן כשהכנסת מביעה בה אמון. אם חבר הכנסת לא הצליח להרכיב ממשלה, החוק קובע מה עושים – למשל, הנשיא יכול להטיל את התפקיד על חבר כנסת אחר.

(4) בזמן שמתנהל המשא ומתן, הממשלה הקודמת ממשיכה לכהן, כדי שהמדינה לא תישאר בלי ממשלה אף לא יום אחד. כשהכנסת מביעה אמון בממשלה החדשה, השרים מצהירים אמונים והממשלה מתחילה לעבוד. תהליך ההרכבה עשוי להימשך שבועות, ולכן הציבור והתקשורת עוקבים אחריו בעניין רב.

מילון: הטיל את התפקיד – נתן את המשימה והאחריות • הבעת אמון – הצבעה בכנסת שמאשרת את הממשלה

1. סדרו את השלבים לפי הטקסט: (מספרו 1, 2, 3...)

___ הממשלה מתייצבת לפני הכנסת

___ הבחירות לכנסת

___ הכנסת מביעה אמון – הממשלה מתחילה לכהן

___ עד 28 ימים (ואולי הארכה) למשא ומתן

___ הנשיא מתייעץ עם נציגי הסיעות

___ הנשיא מטיל על חבר כנסת להרכיב ממשלה

2. חישוב – מהו מספר הימים המרבי שיש לחבר הכנסת הראשון, כולל כל ההארכות?

תשובה: _____

3. נכון או לא נכון? הקיפו.

• נשיא המדינה בוחר בעצמו את השרים בממשלה. נכון / לא נכון

• הממשלה מתחילה לכהן רק אחרי שהכנסת מביעה בה אמון. נכון / לא נכון

• אם חבר הכנסת לא הצליח – תמיד הולכים מיד לבחירות חדשות. נכון / לא נכון

4. לשון: מה פירוש הביטוי "הטיל עליו את התפקיד"?

□ נתן לו את המשימה והאחריות

□ זרק אותו מהתפקיד

□ ביקש ממנו לוותר

משימה 5: שישה עקרונות

מערת העקרונות! על הקיר חקוקות שש מילים. מי שמבין את כולן – ממשיך.

טקסט: איך נבחרת הכנסת?

(1) חוק־יסוד: הכנסת קובע שהכנסת תיבחר בבחירות כלליות, ארציות, ישירות, שוות, חשאיות ויחסיות. את הסעיף הזה אפשר לשנות רק ברוב של 61 חברי כנסת.

(2) כלליות – כל אזרח מגיל 18 רשאי לבחור, לפי החוק. ארציות – כל המדינה היא אזור בחירה אחד. ישירות – הבוחרים בוחרים בעצמם את הרשימה, בלי מתווכים.

(3) שוות – לכל קול יש אותו משקל. חשאיות – אף אחד לא יודע במה בחרת. יחסיות – כל רשימה שעברה את אחוז החסימה מקבלת מנדטים לפי חלקה היחסי בקולות.

(4) כל עיקרון מגן על צד אחר של ההוגנות: הכלליות דואגת שאיש לא יודר מהבחירות, השוויון – שאף קול לא ישקול יותר מקול אחר, והחשאיות – שאיש לא יפחד להצביע כרצונו. אם אחד העקרונות נפגע, הבחירות כולן עלולות להיות פחות הוגנות. לכן המחוקקים הגנו על הסעיף הזה ברוב מיוחד. כך גם מי שזכה ברוב אינו יכול לשנות לבדו את כללי הבחירות.

1. התאימו כל עיקרון להסבר שלו: – מתחו קו או כתבו את האות המתאימה.

מושג	___	הסבר
כלליות		א. כל המדינה היא אזור בחירה אחד
ארציות		ב. כל אזרח מגיל 18 רשאי לבחור
ישירות		ג. לכל קול אותו משקל
שוות		ד. מנדטים לפי החלק היחסי בקולות
חשאיות		ה. הבוחרים בוחרים בעצמם, בלי מתווכים
יחסיות		ו. אף אחד לא יודע במה בחרת

2. מידע גלוי (פסקה 1): כמה חברי כנסת צריך כדי לשנות את סעיף העקרונות?

□ 40

□ 61

□ 80

□ 120

3. משתמע: איזה עיקרון נפגע אם קולות של אנשים מעיר אחת נספרים "כפול"?

□ שוות

□ חשאיות

□ ארציות

משימה 6: יום הבחירות

הכפר של יום הבחירות! הקלפיות פתוחות – בואו נבדוק שאתם יודעים מה עושים.

טקסט: צעד אחר צעד בקלפי

(1) ביום הבחירות, בדרך כלל, כל בוחר מצביע בקלפי שבה הוא רשום. בקלפי יושבת ועדת קלפי, שבודקת שההצבעה מתנהלת לפי החוק.

(2) הבוחר מציג תעודה מזהה עם תמונה, למשל תעודת זהות. חבר ועדת הקלפי מוצא את שמו ברשימת הבוחרים ומסמן שהצביע – כדי שלא יצביע פעמיים. הבוחר מקבל מעטפה.

(3) מאחורי הפרגוד הבוחר בוחר פתק של רשימה אחת ושם אותו במעטפה. אחר כך הוא יוצא ומכניס את המעטפה לקלפי. בסוף היום חברי הוועדה סופרים את הקולות.

(4) יום הבחירות לכנסת הוא יום שבתון, כדי שכל אחד יוכל להגיע לקלפי. התוצאות הרשמיות מתפרסמות רק אחרי שכל הקולות נספרו ונבדקו – גם הקולות של חיילים ושל מי שהצביעו במעטפות מיוחדות. לכן כדאי להתייחס בזהירות לתחזיות שמתפרסמות בערב הבחירות, לפני שהספירה הסתיימה. בתוך הקלפי אסור לעשות תעמולת בחירות, כדי שכל בוחר יחליט בשקט.

מילון: פרגוד – מסך או מחיצה שמסתירים את הבוחר • ועדת קלפי – הצוות שמנהל את ההצבעה בקלפי

1. סדרו את שלבי ההצבעה: (מספרו 1, 2, 3...)

___ מאחורי הפרגוד שמים פתק במעטפה

___ מגיעים לקלפי שבה רשומים

___ מכניסים את המעטפה לקלפי

___ מקבלים מעטפה

___ מציגים תעודה מזהה

___ ועדת הקלפי מסמנת ברשימת הבוחרים

2. משתמע (פסקה 2): למה ועדת הקלפי מסמנת שהבוחר הצביע?

□ כדי שלא יצביע פעמיים

□ כדי לדעת במי בחר

□ כדי לשלוח לו תעודה

3. נכון או לא נכון? הקיפו.

• מותר להצביע פעמיים אם הולכים לשתי קלפיות שונות. נכון / לא נכון

• בסוף יום הבחירות חברי ועדת הקלפי סופרים את הקולות. נכון / לא נכון

4. לשון: מה פירוש המילה פרגוד?

□ מחיצה שמסתירה את הבוחר

□ קופסת הפתקים

□ רשימת הבוחרים

משימה 7: בלשי האמת

תחנה אחרונה: יער השמועות. הודעות מתעופפות מכל עבר – מי אמת ומי כזב?

טקסט: עוצרים, בודקים, ואז משתפים

(1) לפני בחירות מסתובבות ברשתות החברתיות הודעות רבות. חלקן נכונות, וחלקן מטעות או שקריות. ידיעה שקרית שמתחזה לחדשות נקראת "פייק ניוז"; בעברית אפשר לומר ידיעה כוזבת.

(2) איך מזהים? בודקים מי המקור, האם יש תאריך, האם כלי תקשורת מוכרים מדווחים על כך, והאם הכותרת מנסה לעורר פחד או כעס. גם תמונה יכולה להיות ערוכה, או ישנה ולא מהיום.

(3) מידע רשמי על הבחירות – איפה מצביעים ואיך – מפרסמת ועדת הבחירות המרכזית. לפני ששולחים הלאה, עוצרים ובודקים. כך כל אחד מאיתנו שומר על בחירות הוגנות.

(4) גם כשידיעה נראית אמינה, כדאי לבדוק לפחות מקור נוסף אחד. אפשר לחפש את אותה ידיעה באתרי חדשות מוכרים, לבדוק אם התמונה כבר הופיעה בעבר, ולשים לב לשגיאות כתיב ולכתובות אתר משונות. מי שמעביר ידיעה כוזבת, גם בלי כוונה רעה, עוזר לה להתפשט.

מילון: כוזבת – שקרית • מתחזה – מעמידה פנים שהיא משהו אחר

1. אילו מהסימנים מעידים שאולי זו ידיעה כוזבת? (סמנו את כל התשובות הנכונות)

□ אין שום מקור לידיעה

□ כותרת מפחידה עם הרבה סימני קריאה!!!

□ "שתפו מהר לפני שימחקו!"

□ יש תאריך ומקור רשמי

□ כמה כלי תקשורת מוכרים מדווחים על כך

2. הודעות (בדויות) שהגיעו לטלפון – אמת או כזב?

• "השנה אפשר להצביע לכנסת גם בהודעה בטלפון!" נכון / לא נכון

• "בבחירות לכנסת שמים פתק בתוך מעטפה ומכניסים לקלפי." נכון / לא נכון

• "מי שלא מצביע עד 10:00 בבוקר – הקול שלו לא נספר!" נכון / לא נכון

3. מידע גלוי (פסקה 3): מי מפרסם מידע רשמי על אופן ההצבעה?

□ ועדת הבחירות המרכזית

□ כל קבוצה ברשת החברתית

□ מי ששולח הכי הרבה הודעות

4. לשון: מה פירוש המילה כוזבת?

□ שקרית

□ מהירה

□ חשובה

הבעת דעה: מכתב לאח או לאחות

אח או אחות צעירים שואלים אתכם: "למה בכלל ללכת להצביע? קול אחד לא משנה כלום!" כתבו להם מכתב של כ-100 מילים ובו הביעו את דעתכם.

1. פתיחה: פנו אל האח/ות בשמו/ה.
2. טענה: כתבו בבירור מה דעתכם.
3. שני נימוקים לפחות – אפשר להיעזר במה שלמדתם במסע (עקרונות הבחירות, ייצוג, אחוז חסימה…).
4. דוגמה אחת מחיי היומיום (כיתה, מועצת תלמידים, משפחה).
5. סיכום: משפט שחוזר על הטענה ופונה אליהם.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

בדיקה עצמית: יש פתיחה, גוף וסיום כתבתי טענה ברורה יש לפחות שני נימוקים השתמשתי במילות קישור (כי, לכן, בנוסף, לעומת זאת, לסיכום) לא הזכרתי מפלגות או פוליטיקאים אמיתיים בדקתי כתיב ופיסוק

בונוס: קמפיין הבחירות של השפה

בונוס! "דמיינו": סימני הפיסוק וכללי השפה התמודדו בבחירות המפלגות בדויות לגמרי. בקבוצה (עד 4): בחרו מפלגה, כתבו סיסמה ושלוש הבטחות בחירות בעברית תקינה, ועצבו כרזה. הכול נשמר רק במכשיר.

המפלגות (בדויות): מפלגת הפסיק – עוצרים בזמן – משפט ברור • תנועת סימן השאלה – שואלים, בודקים, לא מקבלים הכול • רשימת הנקודה – יודעים לסיים משפט • חזית סימן הקריאה – רגש בזמן הנכון – בלי להגזים!!! • מפלגת המירכאות – מצטטים בדיוק ומכבדים מקור • תנועת הכתיב הנכון – בלי שגיאות כתיב – כל מילה במקומה

המפלגה שבחרנו: _____ הסיסמה: _____

שלוש הבטחות: 1. _____ 2. _____ 3. _____

סקיצה לכרזה:

אם הכיתה משתמשת בכלי ליצירת תמונות, תיאור טוב הוא תיאור מדויק. כתבו משפט אחד או שניים שעונים על השאלות:

- מי או מה בתמונה? (למשל: פסיק ענק עם פנים מחייכות)
- מה קורה? פעולה אחת ברורה (נואם על במה, מחזיק שלט)
- סגנון: ציור, קומיקס, צילום, פלסטלינה, ציור ילדים…
- צבעים: 2–3 צבעים שמתאימים למפלגה
- רקע: איפה זה קורה? (כיתה, במה, רחוב)
- אווירה: שמחה, מצחיקה, דרמטית…
- הטקסט שבכרזה: קצר, מדויק ובלי שגיאות – עדיף להוסיף אותו בעצמכם

קריטריון	רמה 1	רמה 2	רמה 3
סיסמה	יש סיסמה	הסיסמה ברורה ונכונה לשונית	קליטה, מקורית, בלי שגיאות
שלוש הבטחות	פחות משלוש	שלוש הבטחות, חלקן קשורות לכלל	שלוש הבטחות מדויקות שמסבירות את כלל השפה

כלל השפה	הכלל לא ברור	הכלל נכון בחלקו	הכלל מוסבר נכון עם דוגמה
עיצוב	קשה לקרוא	קריא ומסודר	קריא, מושך ומתאים למסר
הצגה בכיתה	מקריאים	מציגים בבירור	משכנעים ומכבדים את ״המתחרים״

לוח בחירה 3×3

בחרו 3 משימות בשורה (מאוזן, מאונך או באלכסון). המשימה שבמרכז – חובה.

ציירו תרשים של 120 מושבים וסמנו 61	כתבו 3 שאלות לחבר/ה על הטקסטים במסע	חשבו מי עובר את אחוז החסימה בבחירות דמיוניות שתמציאו
הסבירו בשתי שורות את ההבדל בין קואליציה לאופוזיציה	חובה: הבעת דעה – מכתב של כ-100 מילים לאח/ות צעיר/ה	מלאו ציר זמן: מהבחירות ועד הבעת האמון
מצאו ידיעה ברשת ובדקו אותה לפי ״עוצרים, בודקים ואז משתפים״	מילון מושגים: 6 עקרונות במילים שלכם	עצבו כרזה בשלב הבונוס ״קמפיין השפה״